

uit: Homologie 13, 1991, 2, 26

David M. Halperin

## One hundred years of homosexuality and other essays on Greek love

Routledge, New York/London, 1990

John J. Winkler

## The constraints of desire; the anthropology of sex and gender in ancient Greece

Routledge, New York/London, 1990

In de aantrekkelijk ogende reeks 'The new ancient world' zijn onlangs enkele delen over antieke seksualiteit verschenen. Het meest interessante is het boek van Halperin, dat meteen naast standaardwerken als Dover en Foucault gezet kan worden. De auteur neemt afstand van geleerden als Patzer en Sergent die de Griekse knapenliefde probeerden te verklaren als een restant van oude initiatie-riten. Hij schaaft zich met nadruk aan de zijde van Foucault, wiens werk hij tracht te verdiepen en verder te voeren.

De grote stap vooruit na Foucault is ongetwijfeld de meer gedegen filologische aanpak. De Franse filosoof was geen classicus, en liet daardoor nog wel eens een steekje vallen. Halperin's boek bestaat voor meer dan een kwart (ruim 55 pagina's achterin) uit dichtgedrukte noten, dus aan precisie en verantwoording ontbreekt het bepaald niet! Wie er niet volledig in verdrinkt, kan er veel materiaal uit putten. De ouderwetse, filologische precisie gaat wonderwel samen met een modern bewustzijn van eigen en andersmans subjectiviteit. Dat is nog steeds geen vanzelfsprekende deugd in de klassieke letteren.

Het boek bestaat uit zes (meest eerder gepubliceerde) artikelen, verdeeld in twee groepen. In de eerste groep wordt het theoretisch kader nog eens opgesteld. In het titel-essay bekent de auteur zich tot de constructivistische richting en gaat hij nog eens grondig in op de essentialistische uitgangspunten. De tweede bijdrage heeft de wat merkwaardige vorm van een interview met de auteur, waarbij het woord voornamelijk aan de ondervraagde is. Het brengt weinig nieuws, maar is meer een soort 'constructivisme voor arbeiders verklaard'. In de derde bijdrage wordt Patzer tegenover Foucault gesteld, waarbij, hoe kan het anders, Foucault wint.

In het eerste deel is daarmee een stevige theoretische basis gelegd voor het meer concrete tweede deel. Maar wie hoopt dat daarin het echte werk begint, komt een beetje bedrogen uit. Drie nauwelijks samenhangende onderwerpen komen aan bod. Anders dan in het sterke theoretische deel is hier de geleerdheid en het abstracte jargon à-la-Foucault nogal storend. De vriendschap van epische helden Achilles en Patroclus in de Ilias wordt vergeleken met het Gilgamesj epos en de boeken Samuel van de Bijbel, en afgezonderd van de latere Griekse pederastie. In een stuk over mannen-prostitutie in het klassieke Athene

leren we dat 'burgerschap' naast een sociaal en politiek begrip ook een sekse- en gender-gebonden concept was. Geen van beide artikelen opent daarmee echt onvermoede horizonten. Het slotartikel over de vraag waarom de figuur Diotima in Plato's Symposium een vrouw is en geen man, raakt zelfs hopeloos verstrikt in zijn methodiek. Tijdens het schrijven over 'de rol van het vrouwelijke in de sociale reproductie van de mannelijke cultuur' beseft de auteur dat hij zelf een staaltje geeft van precisie die verderfelijke machtsstructuren.

Jammer dus van het tweede deel. Maar zijn verdediging van de constructivistische benadering is overtuigend, en helpt de mars van homostudies door de instituties der wetenschap weer een stapje verder.

Dat kan niet gezegd worden van het boek van diens inmiddels overleden collega homoloog Winkler. Deze gaat er botweg van uit dat de antieke, door mannen geschreven teksten hoofdzakelijk de status van fictie en kroegpraat hebben. Daarachter zou dan de echte werkelijkheid schuilgaan, waarin vrouwen wel degelijk een belangrijke rol speelden. Op zichzelf een nobele these, maar je kunt gewoon niet meer 'achter' die schaarse teksten komen, behalve door er flink op los te speculeren. Dat is dan ook precies wat Winkler doet: losse tekstplaatsen worden uitgeroepen tot doorkijkjes op de 'ware' werkelijkheid, onbewuste klankeffecten worden tot bewuste signalen, feministische associaties tot serieuze argumenten. Zo vormen dan Sappho's gedichten een commentaar op de androcentristische cultuur; magische spreuken belichten een vrouwelijke seksuele autonomie; en is Homerus' *Odyssee* uiteindelijk bedoeld om 'de gelijkheid van man en vrouw' te tonen, en misschien wel door een vrouw geschreven. Tja.

Winkler heeft veel kritiek op vorige generaties geleerden, die hun ethnocentrische en fallocentrische normen projecteerden op de oudheid. Maar zelf is hij met zijn feministische en antropologische modellen geen haar beter. Natuurlijk mag iedereen onderzoeken en schrijven wat hij wil. Maar wie zo op hol slaat en zijn gewone vakgenoten ook nog eens uitscheldt voor 'NATO-classicists' (p.13), bereikt alleen maar dat hij buitenspel komt te staan. Soms word ik zo moe van Amerikaanse boeken...

Vincent Hunink